

בס"ד. ש"פ נצבים, כ"ח אלול, ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

תקעו בחדש שופר גו' כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב¹. וצריך להבין² מ"ש בחדש סתם, ואינו מפרש באיזה חודש (שלכן הוצרכו חז"ל ללמוד ולבאר איזה חודש הוא³), ולכאורה הול"ל בפירושו בחדש השביעי. ועוד צריך להבין מ"ש כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דמשמעות הכתוב הוא שע"י חק לישראל נעשה משפט לאלקי יעקב, ולכאורה, מהי שייכות הענינים זה לזה. והנה, בבחי' פ' קדושים⁴ כתב שהמצוות שנקראים חוקים נתן הקב"ה לישראל דוקא, כמ"ש⁵ חקיו ומשפטיו לישראל, וכתוב חק לישראל הוא, וזהו לשון חוקים, מלשון חקיקה וציוור, כי הם ציורי הענינים של מעלה, ולכן נותנים זאת לישראל דוקא. ובפ' אמור⁶ בתחלת פ' המועדים כתב בשם הירושלמי⁷ ובשם מדרש תהלים⁸, אין לך אומה שמעכבת על אלקי' כו', ותשובת המלאכים היא בנין גזרו שיהי' ר"ה ביום פלוני, מיד הקב"ה יושב באותו יום לדון עולמו כו', למה, כי חק לישראל הוא, ישראל גזרו חק ר"ה, והרי הוא משפט לאלקי יעקב, שהוא מקיים גזירתם ומסכים עמהם, הוי אומר אקרא⁹ לאלקים עליון לא-ל גומר עלי. ולפי מדרש זה הנה פירוש הכתוב כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, שע"י חק לישראל, שישראל למטה קובעים היום דר"ה, אזי נעשה משפט לאלקי יעקב, שהקב"ה יושב בדין.

ב) **ויובן** בהקדם ביאור כללות הענין דר"ה, דהנה, ידוע הדיוק שנקרא בשם ראש השנה ולא תחלת השנה¹⁰, דכשם שראש האדם כולל כללות החיות של כל אברי הגוף ואח"כ נמשך ממנו חיות לכל אבר פרטי, כמו"כ ר"ה הוא כללות החיות של כל השנה. ומזה יובן גם בעבודה, שהעבודה דר"ה היא דוגמת עבודת כל השנה, אלא שהיא כללות העבודה,

(6) כג, ד.

(7) סנהדרין פ"א ה"ב.

(8) פרק ד.

(9) תהלים נו, ג.

(10) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז,

א"ב. ר"ה נח, א"ב. עטרת ראש בתחלתו.

(1) תהלים פא, ד"ה.

(2) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה תקעו

תרל"ד (סה"מ תרל"ד ס"ע שט ואילך).

(3) ר"ה ח, סע"א ואילך.

(4) יט, יט.

(5) תהלים קמז, יט.

וכמו הראש שבו הוא כללות החיות של כל הגוף. וכמו"כ מובן מזה שבכל יום ויום צריך להיות מעין העבודה דר"ה, וכמו באדם, שנמשך חיות מהראש לכל אבר בפרטיות. והענין בזה, שנוסף לכך שר"ה הוא התחלת עשי"ת, וגם מצות היום בשופר¹¹, והרי שופר הו"ע התשובה, וכמ"ש הרמב"ם¹² (והובא בכ"מ¹³) אע"פ שתק"ש בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, מ"מ, העבודה דר"ה אינה רק ענין התשובה להסיר את הענינים הבלתי רצויים, אלא ישנה גם העבודה דר"ה כפי שהיא עבודה מצד עצמה. וכדמוכח מזה שמצות השופר היא מצוה בפ"ע מלבד התשובה, דגם מוני המצוות שמונים את מצות התשובה בכלל התרי"ג מצוות¹⁴, הרי הם מונים מצות השופר ומצות התשובה לב' מצוות. ומזה מובן גם בנוגע לכללות העבודה דר"ה, שהיא גם עבודה בפני עצמה מלבד התשובה, שהיא כללות העבודה על כל השנה. והיינו, שכאשר אפשר דרא, שאז העבודה דר"ה, העבודה בשופר, היא מצד שלימות העבודה, אזי ענינה הוא כללות העבודה של כל השנה כולה.

ג) **והענין** בזה, דהנה, בענין העבודה דכל השנה כתיב¹⁵ עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, שהעבודה צריכה להיות בשמחה דוקא. דהנה, יסוד ושרש וראשית העבודה הוא להיות כלי קיבול להמשכת אלקות, והכלי להמשכה שלמעלה הוא כמארז"ל¹⁶ כלי ריקן מחזיק, והיינו שראשית העבודה הוא לעשות את עצמו כלי ריקן, והענין דכלי ריקן אינו נעשה ע"י העצבות, שהרי אדרבה, העצבות הו"ע בלתי רצוי, וכמבואר בתניא באריכות¹⁷ המשל משני אנשים המתאבקים זה עם זה, שאם האחד הוא בעצלות וכבודות, ינוצח בקל גם אם הוא גבור יותר מחבירו, וכמו"כ בנצחון היצר שאי אפשר לנצחו בעצלות וכבודות הנמשכות מעצבות, כי אם בזריזות הנמשכת משמחה, ומ"ש¹⁸ בכל עצב יהי' מותר, הרי אדרבה, מלשון זה משמע שהעצב מצד עצמו אין בו מעלה, רק שיגיע ויבוא ממנו איזה יתרון, והיתרון הוא השמחה הבאה אחר העצבות לעתים מזומנים, שע"ז נעשה אח"כ מ"ש¹⁹ תשמיעני ששון

11) ר"ה כו, ב.
 12) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.
 13) המשך תרס"ו ע' ב ואילך. סה"מ
 14) ה'ש"ת ע' 8 ואילך. ועוד.
 15) סמ"ק מצוה נג. וראה לקו"ש חל"ח
 16) ע' 18 ואילך.
 17) תבוא כח, מז.
 18) ברכות מ, א. וראה גם ד"ה אתם נצבים תשי"א (תו"מ ח"ג ע' 340 ואילך).
 19) פכ"ו.
 20) משלי יד, כג.
 21) תהלים נא, י.

ושמחה תגלנה עצמות (לאחרי ש)דכית, ולכן תיקן האריז"ל לומר מזמור זה אחר אמירת תיקון חצות קודם הלימוד, כדי ללמוד בשמחה אמיתית הבאה אחר העצב כו'. ונמצא, שהעבודה עצמה צריכה להיות בשמחה, אלא שמקודם העבודה צריך להיות לפעמים במרירות בכדי להסיר את הענינים הבלתי רצויים.

ובפרטיות יותר, הנה ענין המרירות אינו על חטאים ועונות דוקא, כי אם על עצם ענין ירידת הנשמה למטה, שהרי בהיותה למעלה נאמר בה²⁰ חי הוי' אשר עמדתי לפניו, שהיתה שייכת רק לעניני אלקות, ובירידתה למטה שייכת היא לענינים גשמיים. ואף שיודע הוא שיש מעלה בדברים גשמיים, שהמשכת אור הסובב היא בגשמיות דוקא, בתחתונים דוקא, מ"מ, הרי בהיותו למטה נופלת לפעמים בלבו חמדה ותאוה כו' ועולה למחשבתו שבמוחו, והיינו, שגם כאשר כל עניניו במחדומ"ע הם כדבעי, שנוסף לכך שאין זה נמשך מהמחשבה אל הפועל, הנה גם במחשבה גופא הרי זה באופן שכאשר נופלת המחשבה במוחו הרי הוא דוחה אותה מיד, מ"מ, כיון שלאיזה רגעים היתה חמדה ומחשבה זו בלבו ובמוחו, הרי זה עצמו הוא שלימות הרע. והיינו, דכיון שכחות אלו אין להם כלי המעשה, הרי בהם עצמם ישנה כבר השלימות שלהם, שלימות הרע. והרי מובן שזהו צער גדול לנפש האלקית, הן מצד עצם הענין שעיי"ז נודע לה (זי דערוויסט זיך) ממציאות הרע, שהרי הנשמה מצד עצמה כתיב בה חי הוי' אשר עמדתי לפניו, ולאחרי שנפלה החמדה והתאוה בלבו ומוחו יודעת היא כבר ממציאות הרע, שזהו צער גדול אצלה, והן מצד זה שכאשר נופלת החמדה והמחשבה בלבו ומוחו הרי הם מונחים בשעה זו בעניני רע, דתמורת זה שהיו צריכים להיות בעניני קדושה, הרי הם בשעה זו בעניני רע. ובזה גופא יש ב' ענינים. הא', שכח המחשבה והחמדה הם בעניני רע, והב' והוא העיקר, שברגעים אלו לא השתמש בכחות אלו עבור עניני קדושה, שענין זה גרוע עוד יותר, וכמבואר במ"א²¹ שסילוק האור הוא חמור יותר מהירידה ברע. ולכן פסק רבינו בהלכות ת"ת²² (על יסוד דברי הראשונים), שגם מי שנאמר עליו מה לך לספר חוקי²³, הנה הוא מצד עצמו צריך ללמוד תורה ולקיים מצוות, והיינו, שאע"פ שמצד מצבו אינו שייך לתומ"צ, וכמ"ש בתניא²⁴

(23) תהלים נ, טז. וראה סנהדרין קו, ב.

חגיגה טו, ב.

(24) פי"ז (כג, א).

(20) מלכים"ב ה, טז.

(21) סה"מ תרס"ה ע' כח"ט. ועוד.

(22) פי"ד ס"ג.

שצריך לעשות תשובה תחילה לשבר הקליפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינו לאביו שבשמים, ויתירה מזה, שע"י התעסקותו בתומ"צ הרי הוא מוסיף כח בקליפות לפי שעה²⁵, מ"מ, כשיחזור אח"כ בתשובה אזי יעלה עמו כל התומ"צ לקדושה, וכיון שברור הדבר שיעשה תשובה, שהרי לא ידח ממנו נדח²⁶, לכן צריך גם עכשיו לעסוק בתומ"צ, משא"כ אם לא יעסוק בתומ"צ, שאז לא יהי' לו מה להעלות עמו בחזרתו לקדושה. ומזה יובן גם בענין הנ"ל, שמלבד זאת שחושב בכח מחשבתו עניני רע, בזה שהי' יכול לחשוב ברגעים אלו עניני קדושה ולא חשבם, הרי הוא מאבד הוץ גדול ורב. וכאשר יתבונן בכל זה, הנה התבוננות זו עצמה מספיקה שיבוא למרירות עצומה. אמנם, כל זה הוא קודם העבודה, אבל העבודה עצמה צריכה להיות בשמחה דוקא, וע"י העבודה בשמחה נעשה כלי ריקן מחזיק.

(ד) **אך** הנה אמרו רז"ל²⁷ אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים, ולכן, כדי שיוכל להיות בבחינת כלי ריקן צריך לסיוע מלמעלה, והו"ע ההמשכה שנמשכת מלמעלה ע"י האבות, כמ"ש²⁸ באר חפרוה שרים, באר הוא החפירה שעל ידה עושים הכלי ריקן, והחופרים את הבאר הם השרים, אבות העולם, שעל ידם נעשה כנס"י בבחי' כלי ריקן מחזיק. ולכן בתחלת היום מזכירין זכות אבות, שזהו שלאחרי מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל²⁹, דאהליך ומשכנותיך הם תורה ותפלה, שהוא תחלת עבודת כל היום, אומרים ואני ברוב חסדך אבוא ביתך³⁰, בזכות אברהם, דפירוש זכות הוא כמ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹ שהוא מלשון זכות, וזכות אברהם היינו הנקיות והבהירות (ריינקייט און קלאַרקייט) שפעל אברהם בעולם, וענין זה נרמז בתיבות ברוב חסדך, לפי שעיקר עבודתו היתה בענין החסד, דהגם שאברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הי'³², וקיים כל התורה עד שלא ניתנה³³, ולמד ולימד (כדמוכח גם ממש"ל³⁴ שאליעזר עבד אברהם הי' דולה ומשקה מתורת רבו (לאחרים), מ"מ, עיקר עבודתו היתה בענין החסד, ולכן נקרא אברהם

(30) תהלים ה, ח. וראה זהר בהקדמה יא,

א. ח"ג ת, ב.

(31) לקו"ד ח"ד תרו, ב. סה"ש תש"ד ע'

124.

(32) יומא כח, ב.

(33) יומא שם. קדושין פב, א.

(34) יומא שם. פרש"י לך טו, ב.

(25) ה' ת"ת שם.

(26) ע"פ שמואל"ב יד, יד.

(27) ברכות ה, ב.

(28) חוקת כא, יח. תנחומא עה"פ וראה

לקו"ת חקת סב, ד. ועוד.

(29) בלק כד, ה.

אוהבי³⁵, וכדאיתא בספר הבהיר³⁶ והובא בפרדס³⁷ שאמרה מדת החסד לפני הקב"ה מימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי. ואח"כ אומרים אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך³⁸, בזכות יצחק, שעבודתו היתה בקו הגבורה, כמ"ש³⁸ ופחד יצחק. ואח"כ אומרים ואני תפלתי גו' עת רצון³⁹, בזכות יעקב. וזהו שמזכירים בהתחלת היום זכות אבות, והרי ענינם של האבות ישנו בכאו"א מישראל, כמבואר בתו"א⁴⁰ בפירוש הכתוב⁴¹ וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, שוארא הוא גם לשון עתיד שהוא לשון הוה, שתמיד יש בחינה זו בכל אדם, והיינו, שמצד ענינם של האבות שישנו בכאו"א מישראל נעשה הענין דוארא, גילוי אלקות, בכאו"א מישראל. וזהו באר חפרוה שרים, דענין החפירה הוא להסיר את הדברים המעלימים והמכסים, וחפירה זו היא ע"י האבות שבכאו"א, שעל ידם נעשית הסרת הדברים המעלימים כו', ועי"ז נעשה כלי ריקן להחזיק המשכת אלקות. וענינו למעלה הוא שיסוד דנוקבא היא כלי קיבול לכל ההמשכות מצד הביטול שבה.

(ה) **והנה** כמו שהוא בעבודת כל השנה, כמו"כ הוא גם בעבודה דר"ה, שאז צ"ל כללות ענין החקיקה להיות כלי ריקן לקבל שפע האלקי על כל השנה. וענין זה נעשה ע"י התקיעות, שהם כנגד הג' אבות⁴², תקיעה הו"ע ההמשכה מלמעלמ"ט כנגד אברהם, שברים הו"ע העלאה מלמעלמ"ע כנגד יצחק, ותרועה היא כנגד יעקב, כמ"ש⁴³ שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים, ויעקב היא מדת הרחמים, ואחרי הג' קולות תש"ר בא תקיעה האחרונה שהיא המשכה מלמעלמ"ט, והו"ע ההמשכה שבאה אחרי העבודה ברצו"ש שבג' הקולות. וזהו ג"כ מה שבר"ה אומרים ד"פ ובכ"ן⁴⁴, דהנה, בכ"ן עולה ע"ב, והוא השם היוצא מג' הפסוקים ויסע ויבא ויט⁴⁵, שבכל פסוק ישנו ע"ב אותיות, ויש בזה ג' אופנים שהם כנגד ג' האבות, ולכן, שם ע"ב בפסוק ויסע הוא באופן ישר, להיותו כנגד אברהם שמדתו היא המשכה באופן ישר, ושם ע"ב בפסוק ויבא הוא באופן הפוך, להיותו כנגד יצחק, מדת הגבורה, שענינה

(41) ר"פ וארא (ו, ג).	(35) ישעי' מא, ח.
(42) ראה זח"ג צט, ב ובביאוה"ז שם.	(36) סי' קצא.
(43) ברכת שופרות במוסף דר"ה.	(37) שער כב פ"ד.
(44) ראה זח"ב נב, ב. ביאוה"ז להצ"צ	(38) ויצא לא, מב.
ס"ע תיא ואילך. וש"נ.	(39) תהלים סט, יד.
(45) בשלח יד יט-כא.	(40) ר"פ וארא (נה, א).

הוא העלאה מלמטלמ"ע, ובפסוק ויט שהוא כנגד יעקב מדת הת"ת, הרי עם היותה ממוצע בין חסד לגבורה, מ"מ היא נוטה לחסד, כמאמר⁴⁶ משפט (עמודא דאמצעיתא) איהו רחמי, ולכן גם בפסוק ויט שם ע"ב הוא באופן ישר, כמו בפסוק ויסע שכנגד אברהם. והו"ע חסדים דאבא וגבורות דאימא, ששרשם מחו"ג דאריך, והדעת המחברם הוא מבחי' אורא דכיא, ולכן בפסוק ויט כתיב רוח קדים, שהוא בחי' אור קדמון, ועי"ז נעשה הענין דקי"ס, שעז"נ⁴⁷ ואתם תחרישון, בעתיקא תליא מילתא⁴⁸. וכמו"כ יובן גם בהמשכות דר"ה, שכיון שהמשכה היא מבחי' נעלית ביותר, לכן נמשכת היא ע"י ג"פ ובכך, שהו"ע שם ע"ב ג"פ כנגד אברהם יצחק ויעקב. והנה, כל זה הוא כאשר אפשר דרא. ונוסף לזה ישנו גם ובכך הד', שהו"ע התשובה, שעז"נ⁴⁹ ובכך אבוא אל המלך אשר לא כדת, היינו, שגם כאשר עבר על דת של תורה, מ"מ מועיל ענין התשובה, לפי שהתשובה היא למעלה מהתורה, וענין זה הוא למעלה יותר מזכות אבות, והיינו, שגם כאשר נמצא במצב שזכות אבות אינו מועיל, לפי שחטא ופגם ועבר את הדרך, מ"מ מועיל ענין התשובה, שנרמז בהוספת ובכך הד', שמגיע בהעצמות, באמיתית עצמותו, שמשם הוא שרש התשובה. ובפרטיות יותר, הנה ובכך בתוספת וא"ו בגימטריא חסדו, שהוא החסד דשם הוי' שלמעלה מהשתלשלות, והוא למעלה מזכות אבות שהיא למטה משם הוי', כמ"ש וארא גו' ושמי הוי' לא נודעתי להם. וד"פ ובכך הם ד' אופנים בהחסד דהוי', שלכן נאמר בהודו ד"פ חסדו, הודו גו' כי לעולם חסדו, יאמר נא גו' כל"ח, יאמרו נא בית אהרן כל"ח, יאמרו נא יראי ה' כל"ח⁵⁰, שהם כנגד ד' אותיות שם הוי', ונמשך אח"כ בפרטיות יותר בהלל הגדול שבו נאמר כי לעולם חסדו כ"ו פעמים, שהוא מספר שם הוי'. וזהו ג"כ ענין הכ"ו דורות שהיו ניזונין בחסדו של הקב"ה⁵¹, דאף שדורות אלו היו בלתי רצויים, שלכן לא היו יכולים להיות ניזונין מבחי' חסד והשתלשלות, מ"מ, נמשך גם להם השפעת החסד, ובריבוי ביותר, לפי שהמשכה זו היא מצד שם הוי' דוקא שלמעלה מהשתלשלות. וזהו כללות ענין עבודת ר"ה, שיש בזה ב' אופנים. אופן הא', כאשר אפשר דרא, שאז ענין השופר הוא ההמשכה שע"י האבות, ואופן הב', כאשר ישנם ענינים בלתי רצויים וצריך לענין התשובה להסיר את ענינים אלו, הנה אז ענין השופר הוא עבודת התשובה שמגעת למעלה מזכות אבות,

(49) אסתר ד, טז.

(50) תהלים קיח, א-ד.

(51) פסחים קיח, א.

(46) תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

(47) בשלח יד, יד.

(48) זח"ב מח, א.

דג' אבות הם בעקודים נקודים וברודים⁵², אמנם ע"י התשובה ממשיכים בחי' האהבה עצמית של הקב"ה לישראל, והוא ענין שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות, אמיתית עצמותו.

ו) אמנם עדיין צריך להבין משנת"ל שעיקר העבודה היא להיות בבחינת כלי ריקן מחזיק, דלכאורה הרי זה סותר למארז"ל¹⁶ מדת הקב"ה כלי מלא מחזיק כלי ריקן אינו מחזיק, שמזה מובן שצריך להיות בבחינת כלי מלא דוקא. אך הענין הוא, שבאמת אין זו סתירה כלל, לפי שמצד הגוף ונה"ב צריך להיות בבחינת כלי ריקן, אבל מצד נה"א צריך להיות בבחינת כלי מלא, והיינו שיהי' כלי מלא בהענינים דתומ"צ. ובעומק יותר, הנה מלשון רז"ל משמע שבאותו הענין עצמו שצריך להיות כלי ריקן, דכלי ריקן מחזיק, בענין זה עצמו צריך להיות כלי מלא, ויובן ע"פ מארז"ל אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר⁵³ יהיב חכמתא לחכימין⁵⁴, ואין השכינה שורה אלא על חכם וגבור כו'⁵⁵. ובאותיות הקבלה ענינו הוא שחכמה תתאה היא כלי לחכמה עילאה. ויובן עד"מ ברב המשפיע שכל לתלמיד שבאין ערוך אליו, צריך התלמיד להיות כלי מלא דוקא, והיינו שיהי' בר שכל, כי גם כאשר הרב המשפיע יש לו כל המעלות של משפיע, הרי ידוע המאמר⁵⁶ אַ קאָפּ קען מען ניט אַרויף שטעלן, ובהכרח שהתלמיד יהי' בר שכל. וביחד עם זה, צריך התלמיד להיות גם כלי ריקן, כמאמר⁵⁷ זרוק מרה בתלמידים, והיינו, שלא זו בלבד שבשעת קבלת השכל צריך לרוקן את עצמו (אויסליידיקן זיך) מרצונות זרים המבלבלים לשכל, הנה עוד זאת, שגם בענין ההבנה והשגה עצמה שהיא כלי לשכל, בזה גופא צריך להיות כלי ריקן, ויתרה מזה, שגם בענין זה עצמו שמשפיע לו צריך להיות כלי ריקן, והיינו שלא יחשוב מאומה בהשכל אלא יקבל את דברי הרב כמו שהם, שהרי אם יחשוב בהשכל, אזי תהי' השפעת הרב מעורבת עם שכלו של התלמיד, ועוד זאת והוא העיקר, שבשעה שיחשוב בשכלו אודות הענין הנשפע הרי בשעה זו מאבד את דברי הרב ואינו מקבל את כל דבריו, שזהו ענין גרוע עוד יותר, ע"ד משנת"ל שסילוק האור גרוע יותר מהירידה ברע. וכמו"כ יובן בעבודה, שבבת אחת ובאותו הענין עצמו

52) אוצרות חיים דרוש העקודים פ"א
 53) דניאל ב, כא.
 54) ברכות נה, א.
 55) שבת צב, א.
 56) סהמ"צ להצ"צ ג, א. סה"מ תרנ"ט ע'
 ג. ובכ"מ.
 57) כתובות קג, ב.

צריך להיות כלי מלא וכלי ריקן, דעם היות שצריך להיות כלי מלא בהענינים דתומ"צ, הנה בזה עצמו צריך להיות כלי ריקן, והיינו שיהי' בביטול, ואז נעשה כלי קיבול להמשכת אלקות.

ז) וזהו תקעו בחדש שופר גו', בחדש קאי על ר"ה שבו נעשה התחדשות החיות על כל השנה, דבכל השנה אין ענין של חידוש, אלא רק המשכה מן הכלל (שנמשך בר"ה) אל הפרט, אבל בר"ה הוא חידוש החיות שנמשך רק על שנה אחת בלבד, ובר"ה השני נמשך עוד פעם חיות על השנה השני'. ובחדש שהוא ר"ה צריך להיות עבודת השופר, שהו"ע ההמשכה שע"י האבות כנ"ל, וגם צריך להיות הרמז שבשופר על עבודת התשובה (כאשר לא אפשר דרא), שהו"ע ובכך הדי' כנ"ל. וזהו שמסיים כי חק לישראל הוא, חק הוא החותם בולט שמלמעלה שפועל בנש"י בחי' חותם שוקע⁵⁸, דחותם בולט שמלמעלה הוא המשכת האהבה עצמית, ועי"ז נעשה חותם שוקע למטה, שהו"ע הביטול דכלי ריקן. והענין בזה, שכאשר לא מספיק הענין דזכות אבות, אלא צריך לענין התשובה שבשופר, אזי צריכה להיות התגלות האהבה עצמית שמצד העצמות, שע"י נעשים ישראל בבחי' כלי ריקן להמשכת אלקות, שזהו משפט לאלקי יעקב, שהו"ע המשכת אלקות ביעקב, בחי' ז"א, ולמטה יותר בבחי' יו"ד עקב, במדריגות התחתונות ביותר, וההמשכה היא גם בדברים הגשמיים, בכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.



(58) ראה לקו"ת עקב יג, ג. יז, ג. שה"ש מה, א ואילך.